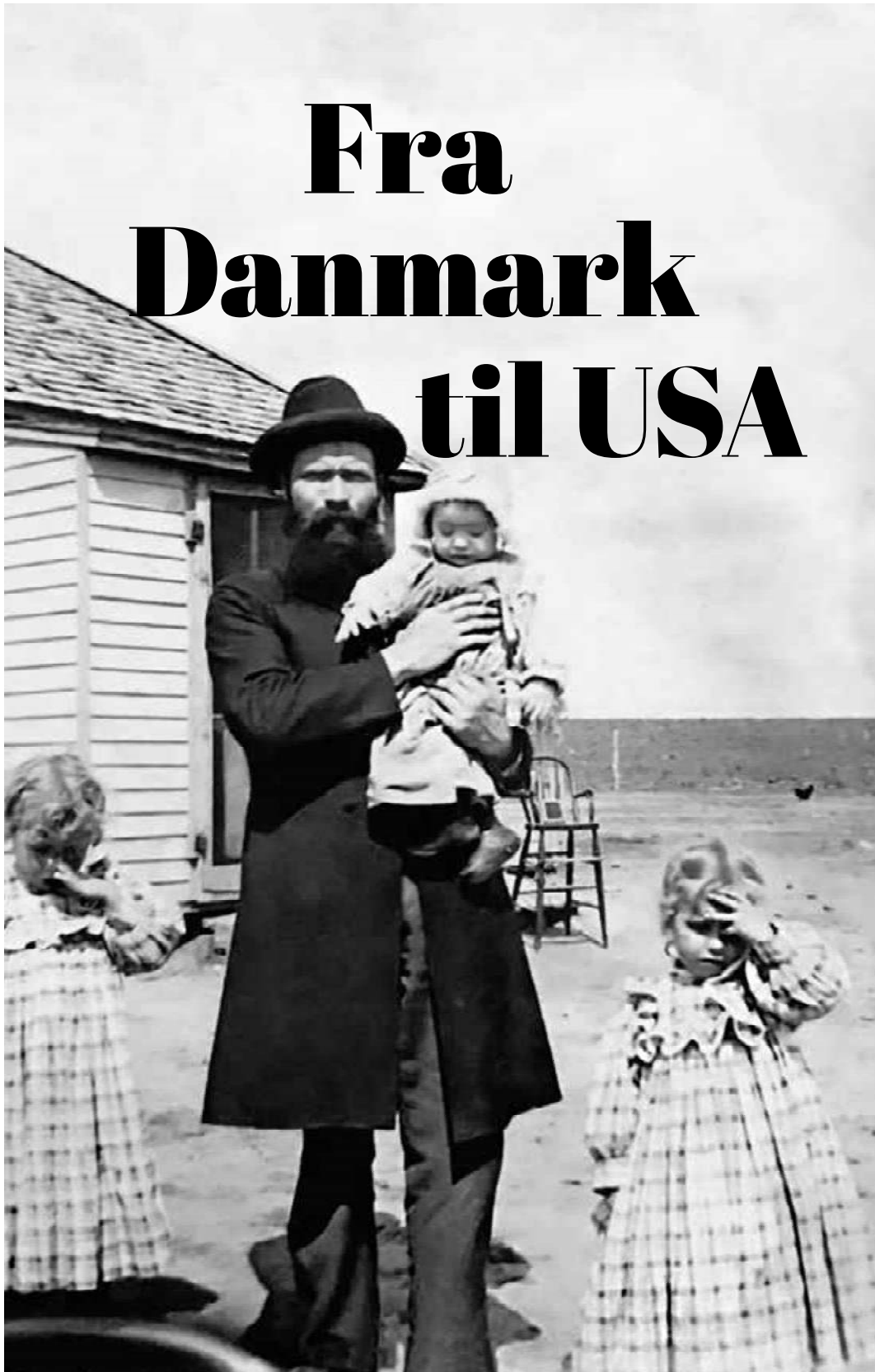

Fra Danmark til USA

Rasmus og Maren

”Jeg var med i Krigen 1864, blev gift 1866 og rejste til Amerika 1867 med min Kone og vor 7 Uger gamle Dreng”. Mere end én fyndig sætning behøvede den 67-årige Rasmus Paulson (1841-1918) fra Pleasant Valley i St. Croix County, Wisconsin, ikke for at opsummere sit livs vigtigste begivenheder. Det var krigen mod Østrig og Preussen i 1864, som han som 23-årig soldat fra Bregninge på Lolland havde deltaget i – vel at mærke på et tidspunkt, hvor flere hundrede andre danskere havde kæmpet i Den Amerikanske Borgerkrig (1861-1865). Og det var ægteskabet med Maren Mortensdatter Mortensen (1848-1931) i 1866 og familieførelsen med lille Hans året efter. Og endelig var det udvandringen til USA i sommeren 1867. Lakonisk, som han var, nævnte Rasmus dog ingen slægtninge ved navn, da han nedfældede sine erindringer i 1908. Men på blot to sider slog han de tre temaer an, der er grundlaget for denne bog. For det første en amerikansk drøm om et bedre liv i den nye verden. For det andet en dansk drøm om at bevare sin identitet. For det tredje nogle etniske fantasier om andre amerikanere.

Rasmus og Maren fik stort set deres amerikanske drøm opfyldt. De udvandrede, da Rasmus var 26 år og Maren 19. Efter ankomsten til New York City den 7. juni 1867 fortsatte de til Midtvesten, hvor de bosatte sig i Jefferson County i det sydøstlige

Wisconsin ikke langt fra Milwaukee. Her arbejdede Rasmus for "en amerikansk Storfarm". I 1868 drog de atter afsted. Nu slog de sig ned i det skovrige Pleasant Valley i St. Croix County i det nordvestlige Wisconsin, små 25 kilometer øst for St. Croix-floden, hvor den danner grænse mellem Wisconsin og Minnesota, inden den 30 kilometer længere mod syd løber ud i Mississippifloden. Skovhuggere havde tidligere huseret i området, for "Landet var dækket af en Mængde Stubbe" og et næsten uigennemtrængeligt krat.

Familiens første bolig var en bræddehytte. "Brædderne rakte til et Lag helt rundt; men der blev intet til at tætte Revnerne med, og Taget var utæt". Alligevel havde Rasmus aldrig set Maren "saa glad, som da hun gik ind i dette lille Hus. [...] Det var vort eget, da det var betalt".

Nybyggerlivet var hårdt.

"Kvinder og Børn kunde knap komme uden for, da Skov og Krat husede mange Bjørne, Ulve og Vildkatte, og giftige Slinger var meget talrige".

Familien voksede. Datteren Klara blev født i 1869, og siden fulgte sønnerne Niels Peter (1871), William (1873), Carl (1879) og Leonard (1888). Inden da havde Rasmus besluttet sig for, at skov- og kratrydning ikke længere var noget for ham. Han ville forsøge sig som murer. "Jamen, du har jo ikke lært at mure", konstaterede den forbløffede Maren. Men det havde de andre bosættere i området jo heller ikke. Snart fik Rasmus så travlt med at mure for andre farmere, at han kunne ansætte en mand til at fortsætte rydningen. "Jeg købte efterhaanden mere Land og har nu en god Farm med gode Bygninger".

Således kunne Rasmus og Maren se tilbage på et liv, hvor hårdt slid havde givet udbytte. Deres ame-

I 1800-tallet blev bjælkehytten i skoven til et romantisk udtryk for pionerernes forvandling af naturen til kultur – fx i dette maleri af landskabsmaleren Thomas Cole (1801-1848), grundlægger af malerretningen Hudson River School. Dansk-amerikanere med rødder i Midtvestens skovegne beskrev gerne deres første bosættelse og kamp med elementerne i romantiske vendinger og priste forvandlingen af vildnis til marker og byer.
|| Reynolda House Museum of American Art/Alamy Stock Photo

rikanske drøm om en farm i Midtvesten var gået i opfyldelse – hvilket velsagtens var en af grundene til, at Rasmus nedfældede og offentliggjorde sin historie. I det hele taget mente Rasmus, at det gik godt i Pleasant Valley i 1908. De seneste 40 år havde området taget springet fra vildnis ind i den industrielle tidsalder. Ikke blot var der nu jernbanestation i byen Baldwin kun 14 kilometer væk, men "[h]ver Mand har sit fine Køretøj, sine Maskiner og sin Telefon".

Rasmus fortalte dog ikke hele sandheden. Den demografiske udvikling var gået i stå. I 1870 havde Pleasant Valley en befolkning på 592 indbyggere, men derefter vendte udviklingen, og i 1930 nåede antallet af beboere helt ned på 301. Mange tilflyttere havde måttet sande, at betingelserne for agerbrug langt fra var ideelle på gammel skovbund.

Rasmus døde den 21. november 1918, ti dage efter afslutningen på Første Verdenskrig (1914-1918). Den nu 72-årige Maren og sønnen Leonard på 32 boede stadig i Pleasant Valley i 1920, men siden flyttede hun 100 kilometer vestpå til Ramsey, Minnesota, hvor hun døde i 1931 – to år efter det store krak på Wall Street. Året forinden havde en ny folketælling ikke noteret personer fra Paulsonfamilien i Pleasant Valley. En farm i Midtvesten var det blevet til for Rasmus og Maren, men ikke en slægtsgård.

I sin korte levnedbeskrivelse anslog Rasmus Paulson et andet tema. Han og Maren holdt fast i deres danske identitet. I begyndelsen havde de ikke noget valg, for "vi stod uden Penge og uden at forstaa et eneste Ord af Sproget". Da de efter ankomsten til New York City i 1867 søgte mod Jefferson County, Wisconsin, var valget ikke tilfældigt. Her havde Marens søster og svoger bosat sig to et halvt år tidligere. De kunne hjælpe med husly. Da Rasmus, Maren og lille Hans sammen med to andre

familier året efter drog ud på den over 400 kilometer lange rejse til Pleasant Valley, var valget af St. Croix County heller ikke vilkårligt. De kendte fire familier i området.

Der levede en hel del danskere i Pleasant Valley. I 1880 husede lokaliteten 61 dansk-amerikanere – altså danskfødte og deres amerikanskfødte børn. Det svarede til 10 % af befolkningen. Andre gruppers tilstedeværelse i Pleasant Valley var allerede vigende. Derimod steg dansk-amerikanernes tal frem mod århundredskiftet til 84 personer og en andel på 20 %. Men så mindskedes også deres tilstedeværelse. I 1920 udgjorde de 41 personer og 13 % af befolkningen.

For Paulsonfamilien spillede den danske baggrund en vis rolle. Nogle gange blev nybyggerlivet så hårdt, at Rasmus længtes hjem til sit kære Dan-

mark. Der var dog for få danskere i Pleasant Valley til at skabe etniske institutioner. De etablerede ikke en dansk kirkemenighed, ”da vi ikke er nok til selv at holde Præst”. At Rasmus personligt blev ved med at pleje et forhold til det danske, ses måske bedst af, at hans levnedbeskrivelse i 1916 indgik i værket *Danske i Amerika*, der netop fejrede den danske indvandring til USA.

Et tredje grundlæggende tema var en del af Paulsons skildring, men blev underspillet. Han, Maren og børnene bevægede sig rundt i en etnisk alsidig verden. Ganske vist dominerede hvide Wisconsin, og antallet af afroamerikanere var forsvindende lille. Men ifølge folketællingen af 1870 var godt to tredjedele af delstatens over en million indbyggere første- eller andengenerationsindvandrere. I St. Croix County gjaldt det seks ud af ti. 35 år senere var over tre fjerdedele af alle husstandsoverhoveder i staten indvandrere eller børn af indvandrere. I St. Croix County lå andelen på 80 %, i Pleasant Valley på hele 93 %.

Rasmus og Maren boede i et område domineret af norske indvandrere. Godt halvdelen af husstandene i Pleasant Valley havde i 1905 norsk-amerikansk familieoverhoved, mens hver femte havde dansk-amerikansk og hver tiende irsk-amerikansk. Andre husstande havde overhoveder med britiske, canadiske eller hollandske rødder. Derimod glimrede Wisconsin's største etniske gruppe, tysk-amerikanerne, ved sit fravær. Rasmus nævnte ingen af de mange etniske grupper, men omtalte dog, at danskerne havde tilsluttet sig den højkirkelige sekt Den norske Synode.

Kun seks husstande i Pleasant Valley tilhørte den gruppe, indvandrerne kaldte amerikanerne – hvide engelsktalende indbyggere af amerikanskfødte forældre. Ud over storfarmeren i Jefferson

County nævnte han dem ikke. Alligevel satte det amerikanske sit præg på Rasmus og Maren. I Danmark havde de heddet Poulsen til efternavn. I USA blev de til Paulson. På et tidspunkt begyndte Maren at kalde sig Marion og siden Mary, ligesom de tre ældste børn Hans, Klara og Niels Peter blev til Frank, Clara og Peter. De yngste sønners navne gik derimod snildt an i USA: Carl, William og Leonard. I 1900 oplyste Rasmus og Maren til den amerikanske folketælling, at de begge mestrede engelsk.

Børnene af Rasmus og Maren indledte unikke etniske livsbaner. Clara giftede sig med en dansk indvandrer fra Holbæk. Peter og William ægtede hver især Wisconsinfødt kvinder, hvis forældre var danskfødte – i Peters tilfælde dog muligvis med tyske rødder. Leonard fik en Wisconsinfødt hustru af hovedsagelig norsk oprindelse. Carls ægteviv var tysk indvandrer. Franks livsledsagerske var canadisk med irske rødder.

Den etniske mangfoldighed forbigik Rasmus i sin skildring. En enkelt episode gjorde dog voldsomt indtryk og satte gang i etniske fantasier. Under den 14 dage lange rejse med oksekærre til Pleasant Valley i 1868 fik han og Maren sig nemlig en overraskelse:

”Paa Veien mødte vi ved Sparta et Par Hundrede Indianere, som først gjorde os forfærdelig bange; men de bad kun om Mad og andet og gjorde os ingen Fortræd”.

Det kan godt være, at Rasmus og Maren blev forskrækkede og fantaserede om at blive skalperet – og det var da heller ikke mere end seks år siden, at flere skandinaviske indvandrere var omkommet under Dakotakrigen i Minnesota og Dakotaterritoriet. Men set i det store perspektiv havde den indfødte

PRODUCTS WILL PAY FOR LAND AND IMPROVEMENTS!

MILLIONS OF ACRES

View on the Big Blue, between Camden and Grilo, representing Valley and Rolling Prairie Land in Nebraska.

IOWA AND NEBRASKA

LANDS

FOR SALE ON 10 YEARS CREDIT

BY THE
Burlington & Missouri River R.R. Co.

AT 6 PER CT. INTEREST AND LOW PRICES.

Only One-Seventh of Principal Due Annually, beginning Four Years after purchase.

20 PER CENT. DEDUCTED FROM 10 YEARS PRICE, FOR CASH.

LAND EXPLORING TICKETS SOLD

and Cost allowed in First Interest paid, on Land bought in 30 days from date of ticket.

Thus our Land Buyers GET A FREE PASS to the State where the Land bought is located. These TERMS are BETTER at \$5, than to pre-empt United States Land at \$2.50 per Acre. EXTRAORDINARY INDUCEMENTS as FREIGHT and PASSAGE are AFFORDED TO PURCHASERS and THEIR FAMILIES.

Address **GEO. S. HARRIS, LAND COMMISSIONER,**
or **T. H. LEAVITT, Ass't Land Comm'r, Burlington, Iowa.**

Or apply to

FREE ROOMS for buyers to board themselves are provided at Burlington and Lincoln.

CIRCULARS are supplied GRATIS for distributing in ORGANIZING COLONIES and to induce individuals to emigrate WEST.

A SECTIONAL MAP, showing exact location of our IOWA LAND is sold for 20 Cents, and of NEBRASKA LANDS for 30 Cents.

COPYRIGHT 1891 BY THE BURLINGTON & MISSOURI RIVER R.R. CO., BURLINGTON, IOWA.

Efter 1850 spillede jernbanebyggerierne en hovedrolle i befolkningens vestgående bevægelse. Byggerierne blev finansieret ved, at den føderale regering forærede de privatejede jernbaneselskaber jord, som de videresolgte til private købere. I denne reklame fra 1872 udbyder Burlington og Missouri River-jernbanen masser af præriejord i Iowa og Nebraska til salg og lokker med et fristende blik ud over Big Blue River-dalen i det sydøstlige Nebraska.
|| Library of Congress

befolkning mest grund til panik. Rasmus og Maren repræsenterede det jordhungrende hvide befolkningsselement, hvis vestgående bevægelse ødelagde deres livsgrundlag.

Rasmus og Maren havde store fordele i forhold til andre befolkningsgrupper. Som hvide indbyggere og protestanter tilsluttede de sig uafvidende de øverste trin i et urimeligt hierarki defineret ved race og religion. Rasmus og Maren havde derfor adgang til den amerikanske drøm i hele dens mangfoldighed.

Den spæde dansk-amerikanske kultur, Rasmus og Maren for alvor blev en del af, da de bosatte sig i Pleasant Valley i 1868, blomstrede fra 1870'erne til Første Verdenskrig. Derefter stagnerede den. Derfor blev Rasmus' død i 1918 næsten symbolsk.

Rasmus Paulson var bestemt ikke den eneste dansk-amerikaner, der forsøgte at markere og fejre den danske tilstedeværelse i USA ved at skrive. Det samme gjorde en hel hærskare af lokale skribenter, amatørhistorikere, avisredaktører og præster i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af det 20. århundrede. Det illustreres af, at hele 56 navngivne mænd og en enkelt kvinde bidrog til værket *Danske i Amerika*, der udkom i to bind i Minneapolis i 1908 og 1916. Derimod forbigik historikerne hjemme i Danmark helt frem til 1960'erne udvandringen i tavshed. Åbenbart var mottoet, at hvad udad tabes, skal indad glemmes.

Der var ellers nok at skrive om. Man behøver bare at tænke på, at alene i 1880'erne ankom næsten 84.000 danskere til USA – svarende til 4,3 % af Danmarks befolkning i 1880. Eller at dansk-amerikanere af første og anden generation i 1930 udgjorde 529.000, hvilket svarede til 15 % af befolkningen derhjemme. At de byggede kirker. At de grundlagde foreninger. At de trykte aviser. At de deltog i krige.

At de drømte amerikanske drømme. At de drømte danske drømme. At de blev hjemsøgt af etniske fantasier – ofte af værste skuffe. At en dansk præst udtænkte ideen om USA som en etnisk smeltedigel flere år før nogen anden – ja, det gjorde han faktisk. Selve begrebet the melting pot blev formuleret på dansk, før nogen amerikaner havde hørt om det, hvilket denne bog for første gang dokumenterer.

Åh jo, der var nok at skrive om. Og med den socialhistoriske strømning, der skyllede ind over Danmark i 1960'erne, begyndte de danske historikere for alvor at få øjnene op for udvandrerne – med Kristian Hvidt (1929-) som den store pioner. Siden har historieskrivningen ude i verden tilmed fået et transnationalt tilsnit. Og strømme af indvandrere og flygtninge er ankommet til Danmark.

Derfor er fortællingen om de danske amerikanere mere aktuel end nogensinde.

**Stemmingsbillede fra en
atlanterhavsoverfart i
1870. Det tætpakkede
dæk sprudler af liv.
Forrest til højre tager
mændene et slag kort,
og to par tager sig
en svingom. Andre
passagerer er trætte,
udmattede eller søsyge.
Bemærk den sorte
skorsten i baggrunden.
Omkring 1870 var
sejlskibene ved at
blive udkonkurreret
af dampskibe. I
overgangsfasen sejlede
flere skibe for både
vind og damp.
|| Getty Images**